

Тетяна Ратошнюк

к.е.н., науковий співробітник,

Інститут сільського господарства Полісся НААН,

Олег Гладких

державний інспектор, провідний агроном,

УкрДПАІ,

м. Житомир

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ХМЕЛЯРСЬКОГО КООПЕРАТИВУ В УКРАЇНІ

В Україні досить актуальним питанням є організація кооперативних об'єднань у хмелярстві. Оскільки не існує кооперативів у сфері виробництва та реалізації хмелесировини і хмелепродуктів, хмелярам потрібно замислитися відносно доцільності організації власної первинної переробки та мережі реалізації на кооперативних засадах. До кооперативних утворень належать кооперативи у сферах переробки хмелесировини, матеріально-технічного постачання, агротехнічного сервісу, реалізації та кредитного забезпечення хмелярських господарств.

Організація кооперативу дає змогу вирішити такі проблеми виробництва хмелю:

- надання послуг виробникам хмелепродукції шляхом формування та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а саме: створення маркетингових (тих, що займаються реалізацією сільськогосподарської продукції), постачальницьких (таких, що забезпечують матеріально-технічне постачання) та сервісних (надають такі послуги, як зберігання, транспортування, сушіння та очистка продукції, виробництво насіння, ремонт сільгосптехніки, обробіток ґрунту, догляд за посівами, консультаційне обслуговування тощо) кооперативів:

- фінансово-кредитне забезпечення виробників сільськогосподарської продукції, яке може здійснюватись кооперативними банками та кредитними спілками.

Участь в кооперативах передбачає можливість впливати на підприємницькі ризики. Зокрема, об'єднання виробників хмелю з метою забезпечення спільного матеріально-технічного обслуговування дасть їм змогу впливати на рівень і коливання цін на органічні та мінеральні добрива, засоби захисту, дріт тощо, а також на послуги технічного обслуговування. В результаті хмелегосподарства зможуть придбати засоби виробництва в обсязі, необхідному для проведення всього комплексу технологічних операцій. Це сприятиме зменшенню негативного впливу ризику коливання собівартості хмелю та операційних ризиків.

Створення агросервісних кооперативів, які спеціалізуються на наданні послуг щодо проведення робіт у найбільш напружені періоди (весняно-польовий період і період збирання), дасть змогу скоротити втрати врожаю та якості хмелю через подовження термінів виконання операцій. Це свідчить про можливість управління операційними ризиками хмелевиробників шляхом кооперації в сфері агросервісу. До прийомів зниження негативних впливів ризиків зміни цін та обсягів реалізації належить створення переробних та маркетингових кооперативів, особливості формування та функціонування яких викладено нижче.

В подальшому увагу пропонується зосередити на визначенні та аналізі мети, а також основних принципів організації кооперативів саме у сферах переробки та реалізації. Нині виробники пива віддають перевагу гранулам та екстрактам хмелю, як продукту переробки хмелю-сирцю. Однак гранулювання хмелю майже для всіх хмелегосподарств є платною послугою, оскільки два гранулятори, які функціонують в Україні, належать приватно-корпоративним власникам. Екстрактора є на Україні взагалі немає. Тому йдеться про практично монопольне ціноутворення на цей вид

послуг. Вихід із цієї ситуації вбачається у придбанні та використанні гранулятора чи екстрактора на кооперативних засадах.

Зважаючи на нестачу фінансових ресурсів, виробники хмелю не здатні придбати гранулятор за власні кошти і тому потребують залучення ресурсів ззовні. Найбільш розповсюдженими способами отримання фінансових коштів для здійснення капітальних вкладень у вітчизняну економіку є використання інвестиційних та кредитних ресурсів. Слід зазначити, що два вітчизняні гранулятори придбані саме за рахунок інвесторів, зокрема держави та іноземного виробника хмелепродукції.

Через відсутність заставного майна необхідної вартості придбання гранулятора чи екстрактора одним виробником, яким би великим та потужним він не був, є неможливим. Об'єднання капіталів господарств на основі переробного кооперативу передбачає розподіл вартості обладнання та відсотків за користування кредитом між членами кооперативу. Це, з одного боку, передбачає можливість виплати за зобов'язаннями як кооперативом загалом, так і окремими його учасниками, а з іншого, – забезпечує формування застави необхідної вартості.

Однією із проблем вітчизняних хмелярів є низький рівень цін на їх продукцію. Зазначене можна пояснити тим, що більшість виробників змушена реалізовувати хмелесировину посередникам, а не укладати контракти із пивзаводами напряму. Основна причина такої ситуації полягає у тому, що пивзаводи згодні укладати угоди та купувати лише великі партії хмелю, обсяг яких значно більший за валовий збір більшості хмелегосподарств України. Крім того, потужні виробники пива віддають перевагу чистосортному хмелю, а не сортосуміші.

На практиці ж переважна більшість вітчизняних хмелегосподарств виробляють хміль одного сорту в обсязі недостатньому або для завантаження гранулятора, або для забезпечення мінімальної партії поставки. Через це виробники продають хмелесировину одразу після сушіння для подальшого гранулювання і реалізації або, заплативши за виготовлення гранул, реалізують їх за вищими, але все одно не вигідними цінами все тому ж посереднику. Для усунення посередників з ринку хмелярам необхідно забезпечити виробництво хмелю одного сорту в обсязі, який би задовольняв зазначені вище умови. Тому при створенні кооперативу доцільно врахувати очікуваний обсяг вирощування кожного окремого сорту хмелю. Для цього господарства-члени кооперативу мають вирішувати однакові сорти хмелю.

Оскільки в процесі кооперації також слід враховувати географічне розташування господарств-партнерів, в якості додаткового стимулюючого чинника приєднання до кооперативу варто розглядати відстань господарства до інших членів кооперативного утворення. Гранулятор чи екстрактор як об'єкт, навколо якого здійснюватиметься об'єднання, слід розташувати так, щоб мінімізувати сукупні витрати на транспортування хмелесировини до місця гранулювання чи екстракції. При цьому, чим «компактніше» розміщені господарства, тим ці витрати менші. Тому логічним буде припустити, що вступати до кооперативу варто господарствам, які знаходяться в одному регіоні. Отже, при формуванні переробного кооперативу рекомендується враховувати такі характеристики хмелегосподарств: 1) вирощування однакових сортів; 2) географічна наближеність; 3) платоспроможність.

Література

1. Буднік О. М. Оцінка ризиків інвестиційних проектів сільського розвитку / О. М. Буднік, О. М. Николук // Роль соціального капіталу та локальних ініціатив у забезпеченні сільського розвитку : доп. Міжнар. симп. [м. Житомир, 16–18 трав. 2007 р.] / Мін-во аграр. політики, ДАУ. – Житомир : ДВНЗ «Держ. агрокол. ун-т», 2007.
2. Іванишин В.В. Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва: монографія / В. В. Іванишин. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 350 с.